

Seat No. : _____

AE-115

April-2016

M.A., Sem.-IV

**509 : Economics
(Labour Economics)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

1. શ્રમ અર્થશાસ્ત્રનો અર્થ, તેનો વ્યાપ, મહત્વ તથા શ્રમ બજારની લાક્ષણિકતાઓ સ્પષ્ટ કરો. **14**

અથવા

આર્થિક સુધારણા તથા નવીનીકરણની શ્રમિક પરની અસરો તપાસો તથા ભારતની શ્રમિક નીતિ વિશે સંક્ષિપ્તમાં ચર્ચા કરો.

2. વેતન નિર્ધારણનો સીમાંત ઉત્પાદકતાનો સિદ્ધાંત સમજાવી, તેની મર્યાદાઓ લખો. **14**

અથવા

નીચેનામાંથી કોઈપણ બે પર ટૂંકનોંધ લખો :

- (i) શ્રમિકો અંગેનું દ્વિતીય રાષ્ટ્રીય કમીશન
(ii) લઘુતમ વેતન વિશે સંક્ષિપ્ત ચર્ચા
(iii) વેતન નીતિ વિશે ચર્ચા

3. વેતન તફાવતો એટલે શું ? તમારી દૃષ્ટિએ વેતનમાં વિવિધ તફાવતોની ચર્ચા કરો. **14**

અથવા

વેતનનો સામૂહિક સોદાશક્તિનો સિદ્ધાંત સમજાવી, તેની મર્યાદાઓ લખો.

4. સામૂહિક સોદાગીરીનો અર્થ, સ્વરૂપ તથા અસરોની ચર્ચા કરો. **14**

અથવા

રિકાર્ડોનો વેતન નિર્ધારણનો સિદ્ધાંત મર્યાદાઓ સાથે ચર્ચો.

5. નીચેનામાંથી ખરો વિકલ્પ શોધો :

14

- (1) ભારતનું સૌથી મોટું શ્રમ સંગઠન
- (a) યુનાઈટેડ ટ્રેડ યુનિયન કોંગ્રેસ
(b) ઓલ ઈન્ડિયા ટ્રેડ યુનિયન કોંગ્રેસ
(c) ઈન્ડિયન નેશનલ ટ્રેડ યુનિયન કોંગ્રેસ
(d) હિંદ મજદૂર સંગઠન
- (2) 'કર્મચારી' – કયા ભાગનો ઉલ્લેખ કરે છે ?
- (a) શ્રમબળ જે કાર્યરત છે.
(b) વસ્તી જે કાર્યરત છે.
(c) તે વસ્તી કે જેમને કામ કરવા પ્રેરિત કરવામાં આવે છે.
(d) શ્રમબળ જે બેરોજગારીમાં આવે છે.
- (3) 'કેપિટલ' પુસ્તકના લેખક કોણ છે ?
- (a) માલ્થસ (b) કાર્લ માર્ક્સ
(c) ડેવિડ રિકાર્ડો (d) જે.બી. કલર્ક
- (4) સંચાલનમાં કામદારોની ભાગીદારીનો મુખ્ય હેતુ શું છે ?
- (a) આર્થિક (b) મનોવૈજ્ઞાનિક
(c) બંને (a) અને (b) (d) ઉપરમાંથી કોઈ નહીં
- (5) નીચેનામાંથી કઈ બાબત સામૂહિક સોદાગીરીને અંતર્ગત છે ?
- (a) કામદારોની પરિસ્થિતિ
(b) કામદારો (શ્રમ)નું કલ્યાણ
(c) સંસ્થાકીય બાબત
(d) ઉપરની ત્રણેય બાબતો
- (6) નીચેનામાંથી કયું મુખ્ય કારણ છે કે જે ભારતમાં, સંચાલનમાં કામદારોની ભાગીદારી ક્ષેત્રે સફળ રહ્યું નથી ?
- (a) ટ્રેડ યુનિયનની અનેકતા તથા તેમની વચ્ચેનાં ઘર્ષણ
(b) કાર્યશૈલીમાં મુંઝવણ તથા નકલતાનો સમાવેશ
(c) શિક્ષણ તથા તાલીમનો અભાવ
(d) ઉપરનાં બધા જ કારણો

- (7) વેતન ચૂકવણીનો કાયદો ક્યાં લાગુ પડે છે ?
- સમગ્ર ભારતમાં
 - જમ્મુ અને કાશ્મીર સિવાયનાં ભારતમાં
 - ફક્ત જમ્મુ અને કાશ્મીરમાં
 - ફક્ત મર્યાદિત કારખાનાઓમાં
- (8) FERA – ‘ફેરા’ નો સંપૂર્ણ અર્થ
- ફોરેન એક્સપોર્ટ રિવેલ્યુએશન એક્ટ
 - ફંડ એક્સચેન્જ રિસોર્સ એક્ટ
 - ફાઇનાન્સ એન્ડ એક્સપોર્ટ રેગ્યુલેશન એસોસિએશન
 - ફોરેન એક્સચેન્જ રેગ્યુલેશન એક્ટ
- (9) ભારતમાં આર્થિક સુધારા નિષ્ફળ દેખાય છે. કારણ કે
- લક્ષિત સ્તર પર નાણાકીય ખાદ્ય રાખવી.
 - સંપૂર્ણપણે ઔદ્યોગિક અંકુશમુક્ત અમલ.
 - સંપૂર્ણપણે વેપારિક અર્થતંત્ર ખુલ્લું મુકવું.
 - ઉપરનાં બધા જ કારણો.
- (10) જાહેર સેવાના કાર્યોમાં ‘અસ્ક્યામત ટ્રાન્સફર’ જાહેરથી ખાનગી માલિકીના સંદર્ભમાં શું સૂચવે છે ?
- વૈશ્વીકરણ
 - ખાનગીકરણ
 - મૂડીરોકાણની નિરસતા (ડીસઈન્વેસ્ટમેન્ટ)
 - ઉદારીકરણ
- (11) વેતનદરમાં વધારો થવાથી
- વધારે કર્મચારીઓને આકર્ષણ થાય છે.
 - કર્મચારીઓની કુલ આવકમાં વધારો થાય છે, જ્યારે શ્રમ માટેની માંગ વેતન સ્થિતિસ્થાપક બને છે.
 - ઘણી વાર કોઈ મુક્ત બજારમાં ગેરકાયદેસર રીતે પણ જોવા મળે છે.
 - ઘણી વાર શ્રમની માંગમાં બદલાવ (shift) નું કારણ બને છે.

(12) જો લઘુત્તમવેતન સમાન વેતનદર પર સુયોજિત થયેલ હોય, તો પછી અન્ય વસ્તુઓ સમાન છે.
કારણ કે

- (a) શ્રમ બજારમાં કદાચ સમાનતા હોઈ શકે.
- (b) શ્રમ બજારમાં કદાચ વધારે પડતી માંગ હોઈ શકે.
- (c) શ્રમ બજારમાં વધારે પડતો પુરવઠો હોઈ શકે.
- (d) કદાચ વધારે કર્મચારીઓને રોકવામાં આવે.

(13) આંતરરાષ્ટ્રીય મજૂર સંગઠનનું વડુંમથક ક્યાં છે ?

- (a) મુંબઈ
- (b) ન્યૂયોર્ક
- (c) લંડન
- (d) જનીવા

(14) ભારતના જાણીતા મજૂર નેતા

- (a) વી.વી. ગીરી
- (b) એમ.એલ. ગાંધી
- (c) મહાત્મા ગાંધી
- (d) નીલમ સંજીવ રેડ્ડી

Seat No. : _____

AE-115

April-2016

M.A., Sem.-IV

**509 : Economics
(Labour Economics)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

1. Describe the meaning, scope and importance of Labour economics. Explain with reference to special characteristics of labour market. **14**

OR

Discuss impact of economic reforms and innovations on labours and describe in a short, Indian Labour Policy.

2. Explain the marginal productivity theory of wage and discuss its limitations. **14**

OR

Write notes on **two** from below :

- (i) Second National Commission of the labour.
(ii) Discuss about Minimum Wages.
(iii) Discuss about Wage Policy.

3. What are Wage differentials ? Discuss the different types of wages, in your point of view. **14**

OR

Explain the collective bargaining theory of wage and discuss its limitations.

4. Discuss the meaning, nature and effects of collective bargaining. **14**

OR

Discuss the wage theory of David Ricardo and its limitations.

5. Give right options from below :

- (1) India's biggest Labour Union
 - (a) United Trade Union Congress
 - (b) All India Trade Union Congress
 - (c) Indian National Trade Union Congress
 - (d) Hind Mazdoor Sangathan

- (2) Workforce refers to that part of
 - (a) Labour force which is employed
 - (b) Population which is employed
 - (c) Population which is force to work
 - (d) Labour force which is unemployed

- (3) The author of the book "Capital"
 - (a) Malthus
 - (b) Karl Marx
 - (c) David Ricardo
 - (d) J.B. Clark

- (4) Workers participation in Management has _____ objectives.
 - (a) Economic
 - (b) Psychological
 - (c) Both (a) and (b)
 - (d) None of these

- (5) Which of the following matter are usually brought under collective bargaining ?
 - (a) Workers conditions
 - (b) Labour Welfare
 - (c) Organizational matter
 - (d) All of the above

- (6) Which of the following are the main reasons of workers participations in Management not getting successfully in India ?
 - (a) Multiplicity of Trade Union and conflicts between them
 - (b) Confusion and duplication of functions
 - (c) Lack of Education and training
 - (d) All of the above

- (7) The payment of wages is applicable to _____
- (a) Whole of India
 - (b) India except J & K
 - (c) Only to J & K
 - (d) Only to limited factories
- (8) FERA stands for ?
- (a) Foreign Export Revaluation Act
 - (b) Funds Exchange Resource Act
 - (c) Finance and Export Regulation Association
 - (d) Foreign Exchange Regulation Act
- (9) The economic reforms have failed to _____.
- (a) keep fiscal deficits to the targeted level
 - (b) fully implement industrial deregulation
 - (c) fully open the economy to trade
 - (d) all of the above
- (10) What refers to the transfer to assets of services functions from public to private ownership ?
- (a) Globalization
 - (b) Privatization
 - (c) Disinvestment
 - (d) Liberalization
- (11) An increase in the wage rate
- (a) will usually lead to more people employed
 - (b) will increase total earnings of employees if the demand for labour is wage elastic.
 - (c) is illegal in a free market
 - (d) will cause a shift in the demand for labour

(12) If the minimum wage is above the equilibrium wage rate then other things being equal because

- (a) There will be equilibrium in the labour market.
- (b) There will excess demand in the labour market.
- (c) There will be excess supply in the labour market.
- (d) More people will be employed

(13) Head office of the international labour organization is at

- (a) Mumbai
- (b) New York
- (c) London
- (d) Geneva

(14) India's well known labour leader

- (a) V.V. Giri
 - (b) M.L. Gandhi
 - (c) Mahatma Gandhi
 - (d) Nilam Sanjeev Reddy
-